

ПРЕДСТАВНИЦТВО ДІЛОВИХ МАТЕРІАЛІВ З ІСТОРІЇ ГРЕЦЬКИХ ТОРГОВИХ ОСЕРЕДКІВ В АРХІВОСХОВИЩАХ УКРАЇНИ

Джерельна база характеризується не тільки великим обсягом документів та матеріалів, але й значною варіативністю щодо їх походження, змісту та функціонального призначення. Серед найбільш інформативних джерел дотичних до теми є матеріали поточного діловодства. У фонді 51 (Генеральна військова канцелярія) Центрального державного історичного архіву України, м. Київ (далі - ЦДІАК України) зібрано найбільшу кількість актів діловодства, що репрезентують особливості торговельної діяльності ніжинських греків. Інтерес для нас становлять відпускні документи (подорожні листи) грецьких ніжинських купців. Інформативні можливості цього виду джерела широкі. У першу чергу, це дані щодо мети подорожі, пункту купівлі та доставки товару [1, 2].

За підрахунками А.Гедьо, у фонді 101 “Ніжинський грецький магістрат” Держархіву Чернігівської області зберігаються 756 справ, пов’язаних із видачею та отриманням паспортів. Більша їх частина представлена паспортами, квітки, атестатами, свідоцтвами, дорученнями, заповітами. Розвинутою в кінці XVII – на початку XVIII ст. була система видання векселів (кабал). Аналіз документів надає інформацію про існування тісних економічних взаємин між греками не лише в середовищі власної етнічної спільноти, але й поза її межами – з українськими та російськими купцями. Особливо інформативними є паспорти, які надавалися грекам-купцям [3, 4, 5, 6].

Інтерес становлять матеріали діловодства, які зберігаються в фонді 59 ЦДІАК України (Київська губерньська канцелярія), пов’язані з видачею паспортів грекам, чи відмова в їх отриманні. Причиною видачі паспортів була необхідність здійснення торговельних операцій. Паспорти видавалися або конкретній особі, або двом – трьом одночасно одним документом. Також у фонді зберігаються клопотання греків-купців про видачу паспортів своїм прикажчикам або челядникам. Інколи іноземні греки-купці просили видати для виїзду за кордон паспорти цілій групі челядників. У документі вказувалося не лише місце видання, термін дії паспорту але й кінцевий пункт подорожі купця. Іноді функції паспортів виконували квітки та свідоцтва. На відміну від паспортів і квіток, свідоцтва, крім виконання функції паспортів, засвідчували й особу купця. Такий вид документів набув широкого поширення на початку XIX ст.

Значна кількість діловодчої документації з історії ніжинських греків зосереджена у фонді 54 (Друга Малоросійська колегія) ЦДІАК. Це донесення купців, квітки, що надавали право вільного проїзду, скарги на зловживання ніжинських бургомістрів, боргові зобов’язання, паспорти [7,8,9]. Матеріали фонду 1558 (Ніжинське грецьке братство) містять важливі свідчення щодо гетьманських універсалів, які регулювали торговельну діяльність грецьких купців на українських теренах.

Надзвичайно важливі архівні матеріали з історії торгівлі маріупольських купців зберігаються у фонді 1576 (Маріупольський грецький суд) ЦДІАК України. Тут зберігаються книги реєстрації видачі паспортів, де зазначалися не тільки пункт слідування торговця, але термін дії квітка, кількість челядників. Дані засвідчують географію торговельної активності маріупольських греків, які здебільшого прямували до Таганрога, Черкас, Ростова, Бахмута [10].

Найбільш важливі в контексті дослідження торгівлі маріупольських греків-купців архівні матеріали сконцентровано в Державному архіві Донецької області. Матеріали листування міських органів самоврядування з канцелярією катеринославського

губернатора та іншими установами склали основу фонду Маріупольської міської управи Держархіву Донецької області. Документи дозволяють скласти уявлення про розвиток торговельних транспортних сполучень, регіональну торгівлю, банківські та кредитні установи.

Найбільш репрезентативні джерельні комплекси справочинної документації з історії торгово-комерційної діяльності греків Одещини зберігаються в Держархіві Одеської області (далі - ДАОО). Документи стосовно купецтва розпорочені в 30 тис. справах фонду 1 (Канцелярія новоросійського та бессарабського генерал-губернатора). Справи дають можливість реконструювати деякі аспекти отримання російського підданства грецькими купцям, розглянути проблему нобілітації греків-іммігрантів, які наприкінці XVIII – у XIX ст. увійшли до складу дворянського загалу південноукраїнських губерній [11]. У фонді 2 (Канцелярія одеського градоначальника) зберігаються матеріали щодо підприємницьких ініціатив купців Одеси, у питаннях благоустрою міста, побудови залізничної колії від станції Долинська до міста Одеси [12].

Частина діловодної документації щодо торговельно-економічної діяльності одеських греків, інформація про кількість капіталів у краї, перебіг закордонної торгівлі уміщена у фонді 3 ДАОО (Головний статистичний комітет Новоросійського краю). У фондах 6 (Піклувальний комітет про іноземних поселенців південного краї Росії) та 17 (Одеський міський магістрат) зберігаються документи щодо позик, боргових зобов'язань, справочинні матеріали, що відтворюють процес надання грекам міста Одеси гільдійства [13].

Отже, комплекс діловодної документації в архівах України є доволі представницьким, а інформативні можливості надають можливість простежити механізм реалізації рішень органів влади.

Література

1. Центральний державний історичний архів України у м. Києві (далі ЦДІАК). ф.51, оп. 2, спр. 15.
2. ЦДІАК, ф. 51, оп. 3, спр. 605.
3. Державний архів Чернігівської області (далі - ДАЧО). ф.101, оп.1, спр.6.
4. ДАЧО, ф.101, оп.1, спр.21.
5. Там само, ф.101, оп.1, спр.27.
6. Там само, ф.101, оп.1, спр.29.
7. ЦДІАК, ф. 59, оп.1, спр. 1474.
8. ЦДІАК, ф. 59, оп.1, спр. 1268.
9. ЦДІАК, ф. 59, оп.1, спр. 1296.
10. ЦДІАК, ф. 1576, оп.1, спр. 7.
11. Державний архів Одеської області (далі - ДАОО), ф.1, оп. 83. спр.71.
12. ДАОО, ф.2, оп.3, спр.916.
13. ДАОО, ф.17, оп.3, спр.310.

УДК 316.343.642-056.87(477.7)(043)

Зіміна М.В., ст. викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики

ДОБРОЧИННІСТЬ ПОМІЩИКІВ ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ В МЕДИЧНІЙ СФЕРІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТ.

Доброчинність є соціальним явищем, викликаним не тільки економічними надприбутками жертводавців, але й соціальними потребами епохи. Нині Українська держава перебуває в кризовому стані: з одного боку, зростає чисельність дуже багатих осіб, з іншого – значно збільшується кількість соціально незахищених верств населення, що актуалізує дослідження доброчинності. Крім того, представники “панівних класів”